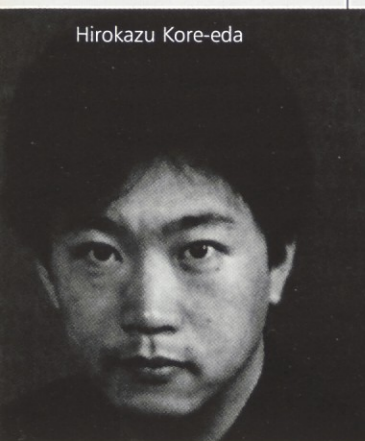


hirokazu kore-eda

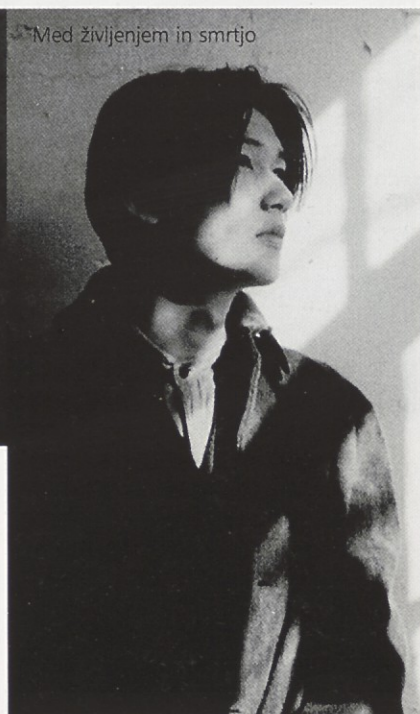
simon popek



Maborosi



Hirokazu Kore-eda



Med življenjem in smrtjo

Med japonskimi režiserji v devetdesetih letih ljudje običajno najprej izstrelijo ime Takeshija Kitana, počasi pa se bo treba obregniti tudi ob razmeroma mladega, a zelo produktivnega režiserja, Hirokazuja Kore-eda. Njegov opus trenutno sestavljajo predvsem televizijski dokumentarci in le dva igrana celovečerca, kar pa lahko pomeni le pozitivno energijo, saj dandanes avtorji ob prvem stiku s fikcijo običajno povsem zavržejo dokumentarno izročilo, ob katerem so se pravzaprav izoblikovali (in v mnogih primerih dovršili). Kore-eda vsaj zaenkrat neguje obe tradiciji, še raje pa se z njima poigrava, vsaj v zadnjem filmu *After Life* (ki v nobenemu viru, čudežno, ne predstavi izvirnega, japonskega naslova), spiritualni in vizualni mojstrovini, ki bi jo še najbolj ustrezno prevajali kot *Med življenjem in smrtjo*. Gre za sijajno delo, z eno najlepših zgodb novejšega časa, ki bi ji ustrezen par lahko našli le še v sodobni iranski kinematografiji. Pravkar umrla skupina Japoncev vseh starosti vstopa v nekakšen "prehodni objekt" med življenjem in smrtjo, ki spominja na odročno osnovno šolo. Ponedeljek je in ta teden jih je 22. Sprejmejo jih "zaposleni" uradniki, pospremito vsakega v svojo sobo, nato pa se, z vsakim posebej, zmenijo za prvo seanso. Preminuli posamezniki bodo v "domu" namreč preživeli teden dni, v tem času pa se morajo odločiti za en sam, dogodek iz njihovega življenja, ki se jim je najbolj vtisnil v spomin, in ki bi ga radi odnesli s seboj v onostranstvo; vsi ostali bodo izbrisani. Ekipe tehnikov bo ta spomin v studiu rekreirala in ga posnela na trak, s

katerim bodo odšli v večno življenje. In kdo so izpraševalci, ljudje, ki jih skušajo animirati, jim svetovati? Tisti redki posamezniki, ki se po lastni smrti niso mogli odločiti za svoj dogodek!

To je le osnovna premisa izjemno bogatega in večplastnega filma, kjer je Kore-eda prvič v svojem opusu pomešal namišljeno in dokumentarno. Njegov (zahodnemu gledalcu) razpoložljivi in dosegljivi opus zaenkrat sestavljajo le trije zadnji filmi: celovečerni igrani prvenec *Maborosi*, dokumentarec *Brez spomina* ter *Med življenjem in smrtjo*, v katerih pa takoj lahko prepoznamo dve stalnici in obsesivni tematiki: smrt in problem spomina, obe pa izvirata iz Kore-edove mladosti, saj je njegov oče bolehal za alzheimerjevo boleznijo; pozabljal je na člane družine, na okolico, na nedavne dogodke. S skoraj identičnim problemom se ukvarja dokumentarec *Brez spomina*, ki govori o usodi Hiroshija, vestnega družinskega človeka, očeta dveh sinov, ki so ga zdravniki leta 1992 po operaciji želodca napačno zdravili; zaradi pomanjkanja vitaminov je obolevel za redko wernickovo boleznijo in vse od operacije naprej je njegov spomin fuč. Hiroshi se sicer spomni dogodkov iz prvih tridesetih let svojega življenja, po operaciji pa njegov vsakdan prične bledeti že po slabi uri; ne spomni se ljudi, ki jih je ravnokar srečal, in vsega, kar se je dogajalo po letu 1992. *Brez spomina* je dokumentarec o človeku, ki je tako rekoč izgubil svojo identiteto – in to le zato, ker so v bolnici predvideli, da bi ob predpisu vitaminov stroški zdravljenja preveč narasli. Kore-eda je s svojo ekipo ob Hiroshijevi družini s presledki vztrajal skoraj tri leta, tudi med snemanjem prvenca *Maborosi* in med pripravami na *Med življenjem in smrtjo*, kar tega dokumentarca ne postavlja le na središčno točko, ki simetrično povezuje oba fiksijska filma, temveč hkrati med njima dobesedno formira vezni člen po formuli "fikcija-dokumentarec-pseudofikcija" (*Maborosi-Brez spomina-Med življenjem in smrtjo*). Tako nič ne pretiravamo, če zapišemo, da gre za logično zaključeno trilogijo o smrti in spominjanju, ki jo Kore-eda z izhodiščem v "dolgočasem" (seveda ne v slabšalnem smislu), izključno fiksijskem *Maborosiju*, preko dokumentarca *Brez spomina*, triumfalno zaključi s psevdo-fiksijskim *Med življenjem in smrtjo*. Povejmo še par stvari o *Maborosiju*, tej kontemplativni elegiji, da bo slika popolna: dekle Yumiko spremljamo skozi različne faze njenega življenja, zaznamujejo pa ga smrt oziroma reinkarnacija ter njen neprestani spomin na ljubljene osebi. Najprej je zaznamovana s smrtjo svoje babice, nato se pod vlak vrže njen prvi mož Ikuo (ki ga je vseskozi videla kot reinkarnacijo babice). Mine pet let in Yumiko se drugič poroči; z možem Tamiom zaživita skupaj z njenim petletnim sinom in njegovo osemletno hčerko. Yumiko občasno še mučijo boleči spomini na prvega moža, sicer pa se počasi pomirja in skuša živeti mirno življenje. Soočeni smo torej z očitno in prefinjeno zaokroženo celoto, in to znotraj omenjenih treh filmskih form. Fiksijski, vizualno pravljici, v emocijah pa trdo-realni *Maborosi* se zaključi s starodavno zgodbo Yumikinega drugega moža; pripoveduje o skrivnostni svetlobi ("maborosi"), ki je prihajala z morja in vabila mornarje v pogubo. Med življenjem in smrtjo se potemtakem prične kot logično "nadaljevanje" *Maborosija*, saj prvi, nekaj minut trajajoči kader filma prikazuje močno svetlobo, iz katere preminuli posamezniki vstopajo v prehodni objekt, Yumikino reinkarnacijo pa tu simbolizira studijsko (skonstruirano) rekreiranje izbranih spominov. Še lepše je "sorodstvo" dokumentarca *Brez spomina* in psevdo-fiksijskega *Med življenjem in smrtjo*, vsaj znotraj problema izgube oziroma nedoločljivosti spomina. Eden najbolj čustvenih momentov dokumentarca (vsaj za vztrajnega Kore-edo) je namreč Hiroshijev postopno zavedanje same filmske ekipe, ko se le-ta vztrajno vrača na njegov dom; po dveh letih stalnih obiskov se sicer ne spomni njihovih imen in razloga prihoda, so pa v njegovem spominu vendarle zapisani kot "že videni". S problemom izgube oziroma nedoločljivosti spomina se spopada tudi starec, ki se v *Med življenjem in smrtjo* ne more odločiti za svoj spomin; pravzaprav ga niti nima, kot pravi sam, saj je bilo njegovo življenje skrajno preprosto in brez vsakršnih posebnosti. Tudi njemu bo pomagala šele repetitivna dogodkov (kot so v *Brez spomina* "repetitivna" triletni obiski Kore-ede in njegove ekipe), saj se bo lahko odločil ("spomnil") šele po ponovnem ogledu številnih družinskih

videokaset, ki mu jih iz življenja, realnosti priskrbijo izpraševalci. Detajl, ki krožno poveže zaključek filma *Med življenjem in smrtjo* in začetek *Maborosija*, pa je seveda reinkarnacija oziroma "nadomestek" ljubljene osebe; če na začetku Yumikino babico "zamenja" njen prvi mož, Ikuo, potem v ključnem momentu zadnjega filma ljubico dvajsetletnega Mochizukija (ki je eden izmed "zaposlenih", ker se ob svoji smrti pred petdesetimi leti ni mogel odločiti za svoj spomin) zamenja njen sedemdesetletni mož, ki je pravkar umrl. Mochizuki (sam se kot "mrtvec" ni postaral) namreč ob izpraševanju sprevidi, da je petdeset let nazaj ljubimkal z njegovo ženo, in šele ta "reinkarnacija" mu bo končno pomagala, da bo izbral svoj spomin (istega, kot ga je izbrala ona – najde ga v arhivu vseh posnetih spominov) ter končno odšel v onostranstvo. Kore-edov *Med življenjem in smrtjo* je nastajal v dokumentaristični maniri; režiser je med pripravami intervjujal več kot petsto naključnih posameznikov vseh starostnih skupin ter mnoge med njimi tudi vključil v film. Tako v prvi tretjini zgodbe večinoma nastopajo naturščiki, šele ko se zgodba počasi fokusira na nekaj ključnih posameznikov, Kore-eda vpelje profesionalne igralce. Film je inspiriral Lubitshev *Nebesa lahko počakajo* (*Heaven Can Wait*, 1943) in podobno kot slednji se je tudi Kore-eda izognil vsakršnim religioznim konotacijam; nenazadnje je *Med življenjem in smrtjo* mestoma že kar lahkotna komedija, ki bo očitno končala njegovo obsesijo s smrtjo. Kot pravi, se želi zdaj posvetiti drugemu polu, Erosu, ter ljudem, ki se trmasto oklepajo življenja. Kore-eda Hirokazu se je rodil v Tokiu leta 1962 in je še pred udejstvovanjem na televiziji pisal novele. S poslednjim filmom je dokončno stopil na mednarodno prizorišče; odzval se je tudi Hollywood, saj so agentje neposredno po prvi projekciji na komercialno zastavljenem festivalu v Torontu že prosili za dovoljenje za *remake* Kore-edovega sanjskega filma. Rezultati bodo, v primeru ameriške verzije seveda, verjetno identični kot ob "modernizaciji" Wendersovega angelskega filma. •

Filmografija:

dokumentarni:

- 1991 *Shikashi... fukushi kirisute no jidaini* (*Toda... čas, ko se ne zavedamo ugodja*)
Mo hitotsu no kyoiku - Ina shugakko haru gumi no kiroku (*Drugačno izobraževanje - spomini na osnovno šolo*)
- 1992 *Nihonjin ni naritakatta* (*Hotel sem biti Japonec*)
- 1993 *Shinshu sukecchi - Sorezono Miyazawa Kenji* (*Shema razuma - različni pogledi Kenjija Miyazawa*)
Yottsuo no shibu jikoku (*Čas štirih smrti*)
Eiga ga jidai o utsusutoki - Hou Hsiao-hsien to Edward Yang (*Doba filmov, ki reflektirajo generacijo - Hou Hsiao-hsien in Edward Yang*)
- 1994 *Kareno inai hachigatsuga - Aids o seigen shita Hirata Yutaka - Ninekan no seikatsu kiroku* (*Avgust brez njega - Hirata Yutaka, ki je dobil AIDS - Dveletni spomini na ostanek njegovega življenja*)
- 1997 *Kioku-ga ushenawareta-toki* (*Brez spomina*), 1997

igrani celovečerni:

- 1995 *Maborosi no hikaru* (*Maborosi*)
- 1998 *After Life* (*Med življenjem in smrtjo*)